

Ambulante ondersteuning 'nieuwe stijl'

SWV de Meierij: efficiënter werken rond passend onderwijs

Efficiënter werken rond passend onderwijs, hoe doe je dat? Hoe verbind je organisaties om met elkaar samen te werken? Hoe geef je scholen de ruimte voor eigen regie, bewustzijn en creativiteit in ambulante ondersteuning? Het samenwerkingsverband de Meierij wil iedere jongere in het verzorgingsgebied de Meierij een zo passend mogelijke plaats in het onderwijs bieden, gericht op een gekwalificeerde plek op de arbeidsmarkt. Talentontwikkeling staat hierbij centraal, ongeacht een eventuele beperking of ondersteuningsbehoefte. Binnen de Meierij werken partijen intensief met elkaar samen om passende ondersteuning zo dicht mogelijk bij huis te bieden. De Meierij bracht ambulante ondersteuning de scholen in en gaf hen zelf regie over de budgetten.

Achtergrond SWV

SWV de Meierij

De Meierij bestaat uit 8 gemeenten ('s Hertogenbosch, Vught, Haaren, Boxtel, Sint-Michielsgestel, Schijndel, Maasdiel en Zaltbommel) en bedient 20 reguliere scholen en 6 vso scholen met in totaal circa 20.000 leerlingen.

Missie

Het realiseren van een samenhangend geheel van ondersteuningsvoorzieningen in de regio, waardoor leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doormaken en leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een passende plek in de regio krijgen.

Visie

De kracht en de mogelijkheden van de leerling zijn het uitgangspunt. De Meierij streeft naar maximale talentontwikkeling en goede toekomstkansen. Elke leerling krijgt de meest passende ondersteuning, bij voorkeur thuis nabij. Het principe *'regulier als het kan en speciaal als het moet'*, vormt hierbij het uitgangspunt.

Aanleiding

Vanuit de wens van de scholen ontstond een verschuiving naar een meer efficiënte werkwijze in ambulante ondersteuning. Een aantal jaren geleden hadden scholen te maken met veel verschillende ambulante ondersteuners. Deze ambulante ondersteuners waren in dienst bij de REC's. Ze ondersteunden meerdere leerlingen en maakten geen deel uit van het vaste team op een school. Afhankelijk van de ondersteuningsvraag van de leerling werd er een ambulante ondersteuner ingevlogen, soms voor korte en soms voor langere duur.

De zorgcoördinatoren van de vso-scholen maken deel uit van het werkoverleg zorgcoördinatoren van de Meierij en de ambulante ondersteuners hebben samen met de orthopedagoog een werkgroep

gevormd om passend onderwijs samen in te richten. In deze werkgroep ontstond het idee voor ambulante ondersteuning 'nieuwe stijl'.

Aan de oude constructie zaten veel nadelen, zowel voor de scholen als voor de ondersteuners. Het kostte de ondersteuners veel tijd om van de ene naar de andere school te komen, ze waren niet bekend met de regels en procedures in de scholen en begonnen daarmee relatief 'blanco' aan het begeleidingsproces van de leerling. Veel scholen hadden behoefte aan 'een vast gezicht'. Zij gaven de voorkeur aan een vaste ambulante ondersteuner die ook onderdeel van het team in de school kon worden. Op deze manier kon er:

- 1) Efficiënter gewerkt worden (minder reistijd en voorbereiding);
- 2) Op een andere manier gewerkt worden (beter passend bij de behoefte van de school).

De scholen hadden hier echter geen zeggenschap over, omdat de ambulante ondersteuning vanuit de REC's georganiseerd werd. Hoe heeft de Meierij dit veranderproces vormgegeven?

*"Alleen door samenwerking kan een samenwerkingsverband
van meervouds zijn voor de scholen"*

Omdat het samenwerkingsverband opkomt voor de gezamenlijke belangen en behoeften van de scholen, heeft de Meierij de krachten gebundeld en de REC's bereid gevonden bestaande structuren los te laten. Dit was een intensief proces en vergde een lange adem. Sleutel voor overeenstemming tussen de partijen was de vraag: 'Wat leidt tot de beste opbrengsten voor de jeugd?' De Ambulante diensten van de REC's zijn op dit moment samen met de Meierij aan het voorbereiden voor de nieuwe situatie na de invoering van passend onderwijs.

*"Als je dicht bij elkaar bent, ga je samen voor de leerlingen. Als er meer ruimte tussen zit, heb je soms niet
meer door dat je dezelfde doelen hebt"*

Ambulante ondersteuning in de school: Eén school als experiment

De Meierij startte op één school een experiment om de ambulante ondersteuners in de school te krijgen. Het SWV stelde formatie aan deze school ter beschikking om zelf een ambulante ondersteuner in dienst te nemen. Deze constructie maakte het mogelijk om:

- *een ambulante ondersteuner te 'matchen' met de school*
Waar ondersteuners voorheen afhankelijk van de hulpvraag van individuele leerlingen de school 'ingevlogen' werden, kon er nu op basis van een 'klik' met de school een passende ambulante ondersteuner aangenomen worden.
- *een ambulante ondersteuner breder in te zetten in de school*
De ondersteuner kwam meer in dienst van de school in plaats van de individuele leerling te staan.
- *als ambulante ondersteuner vast onderdeel uit te maken van het team*
De vaste aanwezigheid in de school maakte het mogelijk om onderdeel te worden van het team.
- *een bekend gezicht te zijn voor docenten, leerlingen en ouders*
- *bekend te zijn met de regels en procedures binnen de school*
Dit scheelt overlegtijd en maakt het voor de ondersteuner mogelijk sneller in te spelen op vragen binnen de school.
- *meerdere leerlingen binnen de school te kunnen bedienen*

- *niet alleen naar individuele leerlingen, maar ook naar klassen te kunnen kijken*
- *een meer samenhangend geheel aan ondersteuning te bieden in de school*
Omdat de ondersteuner structureel aanwezig is in de school, is er ook meer afstemming in ondersteuning.
- *een meer 'oplossingsgerichte' benadering*
Er kan meer preventief gehandeld worden, in plaats van probleemgestuurd.

Door de aanwezigheid van de ambulante ondersteuners in de school, is ook de manier van werken veranderd. De school kan zo meer preventief en oplossingsgericht ondersteuning bieden aan individuele leerlingen en aan groepen. Voorheen kon het zo zijn dat een geïndiceerde leerling (een leerling met een 'rugzakje') minder ondersteuning nodig had dan vooraf ingeschat. De geplande ondersteuning kon dan niet ineens verminderd of gestopt worden. Ook konden leerlingen zonder indicering niet zomaar geholpen worden. De ondersteuning in de school bracht hier verandering in. De ondersteuning is nu gericht op alle leerlingen in plaats van individuele leerlingen. Er kan voor alle leerlingen maatwerk geleverd worden.

Meer maatwerk: 'Het klassenwerkplan'

Een voorbeeld van meer maatwerk is het werken met het klassenwerkplan¹. Voor scholen is het belangrijk dat er in de ondersteuning rekening gehouden wordt met de behoeften van leerlingen en verschillen tussen leerlingen. Het 'Klassenwerkplan' maakt het mogelijk om vanuit kansen en mogelijkheden te werken. Leerlingen worden meer gestimuleerd om elkaar te kennen, aandacht te hebben voor elkaar en elkaar te helpen. Ze kunnen profiteren van elkaars kwaliteiten. Er wordt ingezet op een positief klimaat in de groep. Vakdocenten en mentoren spelen hierbij een cruciale rol. Door te werken met het 'Klassenwerkplan' worden leerlingen op sociaal-emotioneel en cognitief vlak versterkt. Het Klassenwerkplan wordt zowel door leerlingen, docenten als ouders als zeer positief ervaren. Ouders worden actief betrokken bij de stappen in het Klassenwerkplan.

"Aan het begin van het schooljaar wordt op de algemene ouderavond verteld over het Klassenwerkplan. Ouders van 'rugzakleerlingen' worden later in het jaar nogmaals uitgenodigd voor extra informatie en uitleg over het Klassenwerkplan. Tijdens dit overleg wordt uitgelegd hoe er met hun kind gewerkt wordt".

¹ Het Klassewerkplan (KWP) en het Ontwikkelingsperspectief plan (OPP) houden geen verband met elkaar. Als een leerling extra ondersteuning nodig heeft, in welk opzicht dan ook, met of zonder OPP dan kan dat toegevoegd worden aan het KWP. Als er een OPP is wordt dit niet toegevoegd aan het KWP; wel worden er vanuit het OPP handelingsadviezen in het KWP verwerkt.

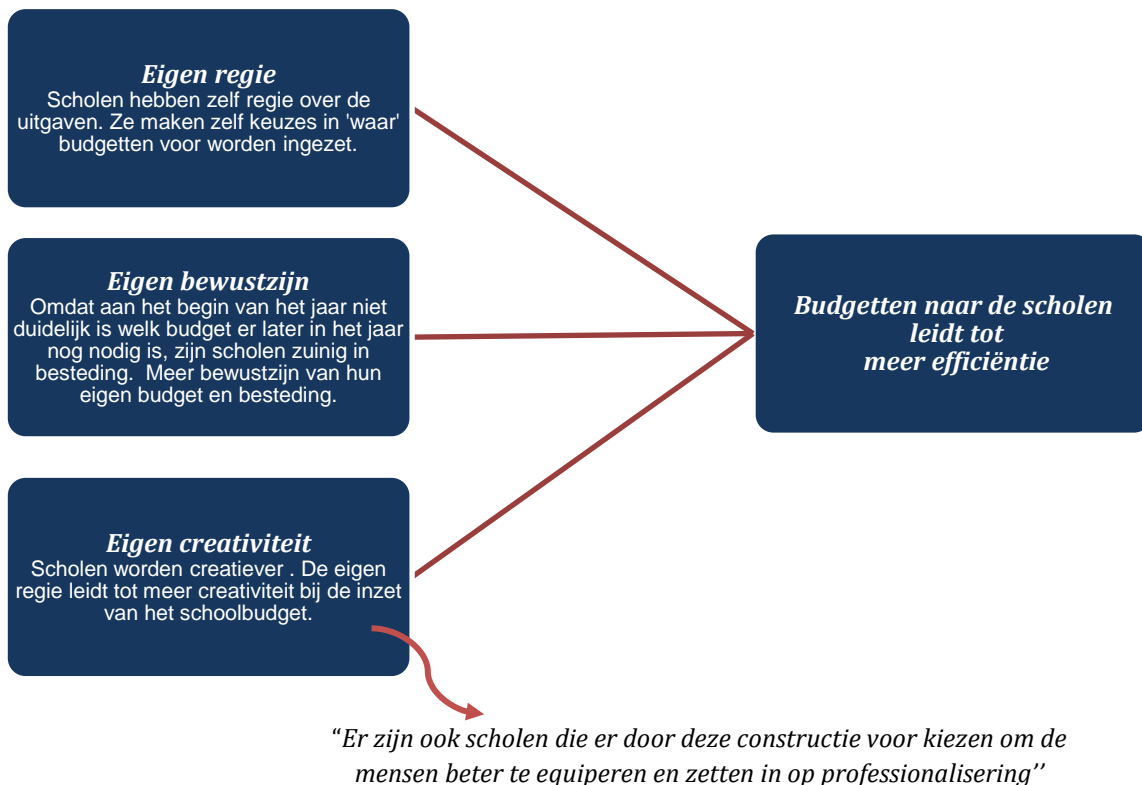
Het Klassenwerkplan dat in deze school wordt ingezet, ziet er als volgt uit:

- 1) De mentor screent de leerlingen
- 2) De mentor neemt de 'klimaatschaal' af. (Hoe is het klimaat/de sfeer in de klas op dit moment?)
- 3) De mentor voert een gesprek met de klas aan de hand van 'cirkelvragen'. Met de cirkelvragen wordt de 'veranderwens' van de klas in kaart gebracht aan de hand van doelen en competenties.
- 4) De mentor bespreekt de cirkelvragen van de klas door met vakdocenten
- 5) De mentor stelt het klassenwerkplan op (kort en positief geformuleerde doelen voor de klas en voor individuen)
- 6) De mentor evalueert het klassenwerkplan wekelijks met de leerlingen (Wat gaat goed? Waar merk je dat aan? Wat levert het op?)
- 7) De mentor evalueert het klassenwerkplan met vakdocenten
- 8) De mentor voert tussentijds gesprekken met vakdocenten over het proces (pedagogisch en didactisch handelen)
- 9) Tijdens het mentorenoverleg wordt de voortgang besproken
- 10) Er volgt een tweede klassenbespreking met de klas
- 11) Er wordt bijgesteld waar nodig
- 12) De informatie wordt overgedragen aan het volgende leerjaar

Een voorbeeld van een ingevuld klassenwerkplan is te vinden in de bijlage.

De budgetten de school in

Parallel aan de verandering van de ambulante ondersteuning startte de Meierij een nieuwe werkwijze met 'schoolbudgetten'. Waar scholen voorheen voor niet-rugzakleerlingen een aanvraag moesten doen bij de Meierij, kunnen scholen nu zelf invulling geven aan besteding doordat ze het budget zelf beheren. In combinatie met de inzet van een vaste ambulante ondersteuner op de school ontstond een geheel nieuwe en meer efficiënte werkwijze. De voordelen worden samengevat in de volgende figuur.

Zorgcoördinatoren hebben vanuit de Meierij de verantwoordelijkheid voor het budget en stemmen dit intern af met de schoolleider. Samen maken zij keuzes over waarvoor en wanneer het budget wordt ingezet. *“Het is een hele nieuwe manier van werken”*, volgens een ambulante ondersteuner. Deze nieuwe werkwijze leidde tot een meer preventieve en oplossingsgerichte benadering van de leerlingen én meer zorg op maat in de scholen. In plaats van pas te ondersteunen wanneer er zich problemen voordoen, wordt er nu oplossingsgericht gewerkt. Er wordt niet meer geïndiceerd, maar naar de hulpvraag van een groep leerlingen gekeken. De ambulante ondersteuner heeft meer overzicht in wat alle leerlingen in deze school nodig hebben en kan nu ondersteuning bieden aan alle leerlingen die dit nodig hebben. *“Voor kinderen werkt dit veel positiever, er wordt gekeken wat kinderen nodig hebben in plaats van het denken vanuit problemen”*. De ambulante ondersteuning ‘nieuwe stijl’ leidt ook tot meer samenwerking met docenten en mentoren. Omdat de nadruk op de collectieve ontwikkeling van de klas ligt, is hun rol groter. *“Je spreekt de groep aan op hun gezamenlijke verantwoordelijkheid, waardoor leerlingen elkaar meer gaan helpen. Ze worden positief benaderd en kwetsbare leerlingen hebben niet meer het idee ‘anders’ te zijn . Dit draagt bij aan een positief klimaat in de klas en de veiligheid op school”*. De ambulante ondersteuner versterkt de mentor in de klas. De schoolbudgetten zijn beschikbaar voor alle vo-scholen binnen de Meierij.

Successen

- **Het samenwerkingsverband als bindende factor**
Het SWV bouwt samen met scholen aan passend onderwijs. De Meierij heeft de verschillende partijen bij elkaar gebracht, de verantwoordelijkheid en regie aan de scholen gegeven en schoolbudgetten beschikbaar gesteld.
- **Volume: meer leerlingen op één school kunnen worden bereikt**
Door de ambulante ondersteuner aan een school te koppelen, kunnen er meerdere leerlingen op deze school door dezelfde persoon begeleid worden. Het volume neemt toe, waardoor de ambulante ondersteuner onderdeel wordt van het team op school. ‘Als je voor één leerling op een school komt, ben je voor het team een onbekende’, zegt een ambulante begeleider.
- **Minder overlegtijd**
De lijnen tussen ambulante ondersteuner en het team op school, de leerlingen en ouders zijn korter.
- **Meer maatwerk**
Er wordt meer gekeken naar de ondersteuningsbehoefte van de klas in plaats van de individuele leerling.
- **Kleine stapjes**
De school heeft ervoor gekozen om kleine stappen te maken en niet teveel tegelijk te veranderen. Een voorbeeld hiervan is de inzet van het Klassenwerkplan. Dit is eerst alleen in de brugklas uitgetest en wordt daarna breder ingevoerd. *“Je kunt het niet van het ene op het andere moment anders gaan doen, door langzaam op te bouwen creëer je draagvlak maak je veranderingen duurzaam”*.
- **Betrokkenheid**
Een samenwerkingsverband is de verbindende factor en kan mensen bij elkaar brengen. De Meierij benadrukt het belang van het betrekken van mensen in besluitvormingsprocessen. Processen verlopen beter wanneer mensen zelf eigenaar zijn van het proces. Voor ambulante

ondersteuners betekent dit dat zij meegedacht hebben en betrokken zijn bij allerlei besluitvormingsprocessen in het team van begeleiders.

Knelpunten (en lessen)

- **Meerdere belangen**
Regio de Meierij heeft te maken met meerdere REC's. Dit bemoeilijkt het proces van afspraken maken. Ieder REC heeft eigen regels en procedures, waardoor het lastig was voor de Meierij om de neuzen dezelfde kant op te krijgen.
- **Angst voor verandering**
Het veranderen van bestaande structuren ('de dingen anders gaan doen dan je gewend was') levert meestal angst op. Voorheen vond ondersteuning plaats op basis van indicering. Door het indiceren los te laten, moest vertrouwen opgebouwd worden dat de ondersteuning ook zonder indicering goed zou zijn. Vooral onder ouders was deze angst merkbaar.
- **Regie geven**
Geef scholen de regie over de inzet van middelen. Dit geeft bewegingsruimte en maakt creatief.

Resultaten

Door de ambulante ondersteuning 'nieuwe stijl' kan er meer gekeken worden naar "wat heeft dit kind nodig?" en 'hoe lang heeft dit kind dat nodig?' Meer maatwerk, preventief en oplossingsgericht werken typeren de nieuwe werkwijze. De Meierij benadrukt het eigenaarschap en verantwoordelijkheid van de scholen. Vanuit de schoolleiding is daarbij een sterke visie nodig: onderwijskundig leiderschap gericht op de ontwikkeling van het kind. Tegelijkertijd moeten de mensen op de werkvloer het ook doen: korte lijnen en intensieve samenwerking. De Meierij ervaart de volgende resultaten:

Financiën

De Meierij hanteert een verdeelmodel voor de financiering. Elk jaar wordt er in het scholenoverleg besloten of de partijen het eens zijn met de voorgestelde verdeelsleutel. De Meierij gaat op deze manier na of de verdeling overeenkomt met wat scholen zelf denken nodig te hebben. Middelen die niet naar de vso-scholen gaan, komen in het 'potje voor ambulante ondersteuning'.

Gelijk aan de verevening wordt de oude systematiek voor ambulante ondersteuning afgebouwd. Het budget gaat naar de school, waar de zorgcoördinator in samenspraak met de schoolleiding verantwoordelijk is voor de besteding. Scholen worden hierdoor zuiniger, omdat zij zelf bepalen waar het geld aan uitgegeven worden. Ze zijn zelf verantwoordelijk om een inschatting voor het jaar te maken. *"Aan het begin van het jaar weet je niet wat je verderop in het jaar nog nodig zult hebben"*. De Meierij stelt criteria op waar de besteding van de middelen aan moet voldoen. Scholen leggen hier achteraf verantwoording over af. Zo moet het budget te allen tijde besteed worden in het belang van de leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Maakt een school de keuze om het in te zetten voor professionalisering van docenten? Dan is het aan de zorgcoördinator om erop toe te zien dat het ten goede komt aan de kinderen.

Wat betekent de ambulante ondersteuning 'nieuwe stijl' voor de betrokkenen in de school?

De experimentalschool is zeer enthousiast over de nieuwe aanpak. Zij ervaren op school de volgende opbrengsten:

Voor mentoren:

- Oplossingsgericht in plaats van probleemgericht kijken
- Meer inzicht in de klas als geheel
- Kijken naar de krachten van de leerling en van de klas
- Meer steun en betrokkenheid door vakdocenten
- Meer handelingsgericht naar leerlingen kijken
- Rugzakleerlingen worden op een andere manier bekeken en meer als onderdeel van de klas gezien
- De mentor krijgt meer tools om deze leerlingen te helpen
- Steeds meer informatie beschikbaar (door trainingen)

Voor de leerlingen

- Leerlingen worden meer gehoord op individueel en groepsniveau
- Leerlingen worden meer serieus genomen; het gesprek wordt aangegaan
- Leerlingen werken samen aan een plan met de mentor
- Er wordt een meer creatief denkproces op gang gebracht waarbij de leerlingen zelf naar oplossingen zoeken
- Meer sprake van korte interventies en ondersteuning op maat
- Er is weinig behoefte aan diagnose; men kijkt per kind
- Er is een duidelijke (ondersteunende) rol voor medeleerlingen en de klas als geheel
- Ze worden positief benaderd, krijgen complimenten en groeien hierdoor

Voor de school:

- Een positief klimaat; gedragen door het hele team
- Er wordt meer ruimte gemaakt voor ontwikkeling en uitvoering
- Er is een verandering gaande (leerlingbespreking is hier een voorbeeld van)
- Hoe er gehandeld wordt in de brugklas (smal begonnen) slijpelt door naar de bovenbouw
- Meer plezier in het werk; meer ondersteuning
- Snellere signalering van problemen

Voor ouders:

- Ouders worden bemoedigd om te praten over de krachten (i.p.v. de problemen) van het kind
- De school krijgt positieve feedback van ouders; ze waarderen de begeleiding
- Er is meer samenwerking met ouders
- Ouders zijn meer betrokken bij de ontwikkeling van hun kind

Relevante documenten

Bijlage 2: Overzicht Ambulante ondersteuning nieuwe stijl

Contactinformatie de Meierij

Samenwerkingsverband De Meierij

Brin nummer VO 30-05

www.demeierij-vo.nl

Visuele presentatie (Prezi)

Bekijk ook de visuele presentatie over ambulante ondersteuning bij de Meierij

[Ga naar de presentatie](#)

Bijlage 1: Voorbeeld Klassenwerkplan Pierson college

Krachten: *Waar is deze brugklas goed in?*

- Gemotiveerd, willen goed presteren.
- Willen graag "klaar" opdrachten
- Goed samenwerken
- Goed corrigeerbaar
- Gezellig
- Goede sfeer
- Veilig en open
- Sterke klas

Veranderwens(en):

- Leerlingen moeten minder door de klas roepen.
- Meer rust tijdens het werken
- Meer rust tijdens de uitleg
- Minder druk
- Aandacht moet beter
- Stil als het gevraagd wordt

Concrete stappen/afspraken t.b.v. de hele klas:

Leerlingen:

Project R > doel is dat het sneller rustig wordt

Veranderwens: beter en geconcentreerder op kunnen letten en kunnen werken

Signaal: hand omhoog: als iemand zijn hand op steekt is het de bedoeling dat het rustiger wordt en iedereen zich weer even bewust wordt van zijn/haar gedrag

Docenten:

Docenten steken hand op ten teken van rust net als de leerlingen, of tellen af om aan te geven dat het rustig moet zijn.

Docent gaat bij de deur staan en herinnert hen aan het goede gedrag.

Leerlingen hebben baat bij structuur: planning van de les op het bord.

Naam leerling

Wat werkt

X

Voor aanzetten en veel persoonlijke aandacht en controle. Opdrachten voor hem structureren en checken of hij het begrijpt. Extra controle voor zijn huiswerk (inhoud) en agenda.

Y

Duidelijke regels stellen, wenselijk gedrag benoemen. Samen laten werken met Y.

Bijlage 2: Overzicht Ambulante ondersteuning nieuwe stijl-SWV de Meierij

Doelstelling:

De reguliere scholen ondersteunen in het onderwijs aan leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte, met als doel deze ondersteuning steeds meer te integreren opdat de school in de toekomst beter in staat is tijdig te anticiperen op een hulpvraag en uitval te voorkomen.

Uitgangspunten:

De ambulante ondersteuning:

- is vraag gestuurd, d.w.z. afgestemd op de vraag van scholen die per schoolsoort verschillend zal zijn,
- wordt georganiseerd op een manier die voor de school wenselijk en werkbaar is, en kan gericht zijn op ondersteuning van leerlingen en/of docenten,
- vormt een onderdeel van de ondersteuningsstructuur van de school, dat wil zeggen dat de ambulante ondersteuner toegang heeft tot het leerlingvolgsysteem en zich houdt aan de basisafspraken met betrekking tot bescherming van persoonsgegevens.

verder:

- ambulante ondersteuners worden vast aan een of meerdere scholen gekoppeld, zodat de school met vaste mensen van doen heeft,
- over de tijd die nodig is voor deskundigheidbevordering worden afspraken gemaakt met de school (of voor alle scholen samen via het samenwerkingsverband),
- de aansturing van de ambulante ondersteuner is:
 - hiërarchisch: door de eigen leidinggevende van het bestuur waar de persoon in dienst is,
 - functioneel: door de zorgcoördinator van de school waar wordt gewerkt.
- de expertise van de ambulante ondersteuner wordt door de ambulante diensten gegarandeerd en mogelijk zelfs uitgebreid opdat in de toekomst, bij versterking van de school, de specialistische vragen nog steeds gesteld kunnen worden aan de ambulante ondersteuners,
- de kwaliteit en de werkwijze van de ambulante ondersteuner wordt jaarlijks geëvalueerd met de school en op het niveau van het samenwerkingsverband.

Profiel AB-ers

De ambulante ondersteuner:

- is breed inzetbaar zijn, zowel voor de begeleiding van leerlingen (individueel of in groepen) als in het versterken van docenten,
- beschikt over algemene pedagogische en didactische kennis in relatie tot algemene ondersteuningsvragen en houdt deze kennis up-to-date,
- werkt vanuit een actieve houding in het signaleren en adviseren van de gewenste ondersteuningsbehoefte,
- is onderlegd in klassenmanagement,
- kan goed observeren en adviseren over groepsprocessen,
- is in staat om docenten te coachen en feedback te geven binnen een professionele samenwerkingsrelatie,
- is in staat om signalen over pedagogisch klimaat en functioneren van leerkrachten bespreekbaar te maken met de zorgcoördinator,
- toont in de aanpak van de ondersteuning creativiteit en flexibiliteit en komt daarbij tot vernieuwende aanpakken,
- is bereid om in de volle breedte ondersteuningsvraagstukken aan te pakken, en doet daarvoor zo nodig een beroep op het eigen netwerk,
- is in staat om op een effectieve en efficiënte manier eigen werk te organiseren,
- kan een goede inschatting maken van de noodzaak tot zware ondersteuning binnen een school voor speciaal onderwijs,
- is bij voorkeur in het bezit van een onderwijsbevoegdheid opdat de relatie tot de docent gelijkwaardig is, ook al heeft de ambulante ondersteuner zelf geen rol als docent.